

M^{De Groeëte} Mëzeikër Diksjänael

“Wat de Van Eycks zijn voor de schilderkunst, is De Groeëte Mëzeikër Diksjänaer voor de dialectwoordenboeken van de Lage Landen.”

Jos Henckens

lic. geschiedenis

historicus en voorzitter Pater Sangerskring Maaseik

Aan Liesbeth en Bert
onze kinderen
en
aan Thomas en Maxim
onze kleinkinderen

DEÏL II

M *De Groeëte*
ëzeikër
Diksjënael

HET MAASEIKERS, EEN STUDIE

HET MAASEIKER VERTAALWOORDENBOEK: AN-MAASEIKERS

HET MAASEIKER THEMATISCH WOORDENBOEK

HET MAASEIKER SCHELDWOORDENBOEKJE

THEO KEES

i.s.m.

MADY COLSON

Uitgegeven door de Stad Maaseik

2018

COLOFON

Auteur: Theo Kees i.s.m. Mady Colson

Het Maaseikers, een studie

Vertaalwoordenboek: AN-Maaseikers

Thematisch woordenboek

Scheldwoordenboekje

ISBN: 9789090312453

NUR CODE: Specialistische woordenboeken

Druk: Drukkerij Symons, Meeuwerkiezel 142, 3960 Bree

Omslagontwerp en vormgeving binnenwerk: Ralf Haeldermans

Met materiële steun van de Stad Maaseik

Uitgever: Stad Maaseik

Promotor: eerste schepen en schepen van Cultuur mevrouw Myriam Giebens

Correctie: Arnaud Latour en Richard Latour

Met medewerking op diverse vlakken: Arnaud Latour, Richard Latour, Eric Vandeweert, Ralf Haeldermans, Jeannick Gelissen, Brahim Credid, Miranda Hermans, Lut Erlingen, Rob Belemans, Jos Henckens, Yuri Michielsen, Sylvain Sleypen, Ivo Vandekerckhove, Franky Hungenaert en Liesbeth Kees

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

De makers, Theo Kees en Mady Colson

INHOUDSOPGAVE

I.	ALGEMENE INLEIDING	p. 9
1.1	Voorwoord	
	Burgemeester de heer Jan Creemers en eerste schepen en schepen van Cultuur en Erfgoed mevrouw Myriam Giebens	p. 10
1.2	Ten geleides	
	1.2.1 de heer Rob Belemans.....	p. 11
	1.2.2 de heer Jos Henckens	p. 13
	1.2.3 de heer Arnaud Latour	p. 15
	1.2.4 de heer Yuri Michielsens	p. 17
1.3	Woord vooraf van de auteurs	p. 19
1.4	De optekening van ons taalerfgoed is een absolute noodzakelijkheid	p. 22
1.5	Lijst van intekenaars	p. 23
1.6	Dankwoord van de auteurs	p. 27
1.7	Doelgroepen DGMD	p. 31
1.8	Quotes	p. 32
1.9	Lijst van afkortingen	p. 34
1.10	Fonetische spelling en uitspraak van de Maaseiker klanken en tweeklanken	p. 42
1.11	Bibliografie	p. 44

II.	HET MAASEIKERS, EEN STUDIE	p. 49
2.1	Inleiding en inhoudsopgave	p. 50
2.2	Onderzochte aspecten van het Maaseikers	p. 52
2.3	Register van de in de studie gebruikte terminologie	p. 215
III.	HET MAASEIKER VERTAALWOORDENBOEK: AN-MAASEIKERS	p.221
	(De Mëzeikër Vërtaaldiksjënaer: AN-Mëzeikërs)	
3.1	Inleiding	p. 222
3.2	Vertaalwoordenboek	p. 224
IV.	HET THEMATISCH MAASEIKER WOORDENBOEK	p. 987
	(D'n Teematisse Mëzeikër Diksjënaer)	
4.1	Inleiding	p. 988
4.2	Inhoudsopgave	p. 990
4.3	Thematisch woordenboek	p. 992
V.	HET MAASEIKER SCHELDWOORDENBOEKJE	p. 1477
	(Het Mëzeikër Sjêldwoeërdëdiksjënaerke)	
5.1	Inleiding	p. 1478
5.2	Scheldwoordenboekje	p. 1480
VI.	DIVERSEN	p. 1543
6.1	Oude(re) Maaseiker voornamen	p. 1544
6.2	Het Maaseiker Bargoens	p. 1548
6.3	(Deel)gemeenten in het Maaslands taalgebied	p. 1553
6.4	Maaseiker koosnamen	p. 1557
6.5	Maaseiker gedichten, liedjes en versjes	p. 1559
6.6	Maaseiker inburgeringscursus	p. 1562

I. ALGEMENE INLEIDING

1.1 VOORWOORD

Einde 2016 verscheen ‘De Groeëte Mëzeikër Diksjënaer’ van de hand van Theo Kees en Mady Colson. Het publiek ontving deze publicatie met open armen. Dat bewijst dat nog vele mensen zeer geïnteresseerd zijn in het thema ‘dialect’ en in alles wat met taal te maken heeft. Dat kan ons uiteraard alleen maar gelukkig stemmen. Taal is immers een deel van ons erfgoed dat moet bewaard blijven. Uit wetenschappelijke studies blijkt steeds weer opnieuw dat het spreken van dialecten aan terrein verliest. Jongeren spreken minder en minder een dialect en schakelen over naar het Nederlands. Dat mag. Maar het betekent een verlies van een deel van onze cultuur. Het dialect mag niet vergeten worden en mag niet verkommeren tot een dode taal, zoals het Latijn. Nu reeds zijn er een aantal finesses van de dialecten verdwenen, die de generatie voor ons nog kenden en gebruikten. Woorden en uitdrukkingen die wij niet meer kennen. We moeten voorkomen dat uiteindelijk een dialect enkel nog te horen is in een museum, als een soort prehistorisch gegeven. Het dialect moet een levendig deel blijven van onze samenleving.

Om dat doel te bereiken is het initiatief van Theo Kees en Mady Colson uiteraard van onschatbare waarde. Hun Diksjënaer is een cultuurmonument bij uitstek. Hun doorzettingsvermogen en hun vastberadenheid om hun levenswerk tot een goed einde te brengen zijn bewonderenswaardig. Hun opzoeken en hun onderzoek voor de samenstelling van het eerste deel leverde een enorme schat aan kennis over het Maaseiker dialect. Een kennis die te groot is om te vatten in slechts één deel.

Vandaag presenteren beide auteurs het tweede deel van hun onderzoek naar het Maaseikers. Terwijl het eerste deel een verklarend full-optionwoordenboek is, bestaat dit tweede deel uit een vertaalwoordenboek AN-Maaseikers, een thematisch woordenboek, een studie van het Maaseikers en een scheldwoordenboek. Dit laatste spreekt misschien het meest tot de verbeelding. Het scheldwoordenboek staat immers vol met grappige en grove scheldwoorden. Ideaal wanneer u zelf eens creatief uit de hoek wil komen tijdens een scheldpartij of om gewoon lekker doorheen te bladeren en te lachen. Maar ook de andere elementen uit dit tweede deel vormen een verrijking van de kennis over het dialect van Maaseik.

Deel I en II vormen het levenswerk van Theo Kees en Mady Colson. Zij hebben uren, dagen en weken opgeofferd om tot het resultaat te komen dat de lezer vandaag in handen houdt. Wij kunnen hen alleen maar dankbaar zijn voor de titanenklus die zij volbracht hebben.

Beide delen bewaren en overleveren Maaseiker erfgoed. Ze horen thuis in elke woonkamer en in elke boekenkast, om ze regelmatig ter hand te nemen en om meer te leren over het rijke “taal-leven” van Maaseik.

Wij wensen u, lezer, aangename uren bij het doorbladeren, bestuderen en gebruiken van dit monument: de Groeëte Mëzeikër Diksjënaer.

Myriam Giebens

Jan Creemers

schepen van cultuur en erfgoed

burgemeester

1.2 TEN GELEIDES

1.2.1 dr. Rob Belemans

dr. Germaanse taal- en letterkunde
 directeur Kunst en Erfgoed KU Leuven
 voorzitter HISTORIES vzw en dialectoloog

Toen Theo Kees en Maddy Colson einde 2016 Maaseik, Limburg en vele dialectgeïnteresseerden ver daarbuiten verblijdden met een kanjer van een eerste deel van De Groeëte Mëzeikër Diksenaer begon daarmee een periode van dubbel genot. Enerzijds was er nu die dikke turf van 1500 bladzijden om in te grasduinen of opzoekingen te doen en om de leesstukken die doorheen de alfabetisch geordende Maaseiker woordenschat gestrooid zijn te lezen. Anderzijds was er het heuglijke vooruitzicht dat de auteurs meteen ook een even substantieel tweede deel hadden aangekondigd. En zoals dat gaat met voorpret: als hij ergens halverwege al plots ingelost wordt, dan is dat eigenlijk nog veel fijner. Alsof je onverwacht met Pasen ook al je Sinterklaas krijgt. Voor dat bijzondere effect heeft het DGMD-auteurschepaar nu gezorgd, door deel 2 van hun magnum opus toch al einde 2018 (en niet volgend jaar, zoals eerst gezegd) in onverkorte vorm van de persen te laten rollen. **Opnieuw hebben ze daarbij het devies van Jan Van Eyck alle eer aangedaan: ‘als ich can’, vrij vertaald: naar best vermogen, zo goed ik kan.**

Over de inhoud van dit tweede deel kan dan ook weerom alleen maar in superlatieven gesproken worden. Het zo uitgebreide en exhaustief uitgewerkte beschrijvende leeswoordenboek van het Maaseiker taaleigen, dat deel 1 beslaat, wordt nu met maar liefst drie bijkomende woordenboeken aangevuld. Vooreerst is er het al even indrukwekkende vertaalwoordenboek, dat voor ca. 30.000 AN-woorden vermeldt hoe men dat in het Maaseikers zegt. Daarmee is de niet-dialectspreker meteen ook in staat gesteld om het dialectwoordenboek uit deel 1 ook gericht te kunnen raadplegen. Maakt dit het vertaalwoordenboek onnuttig voor wie wel Maaseikers spreekt of verstaat? Allerminst: deze **gebruikers van DGMD kunnen in het vertaalwoordenboek immers overzichtelijk vaststellen hoe rijk en geraffineerd hun dialect wel is.** Enig idee op hoeveel manieren je in het Maaseiker taaleigen ‘zich afbeulen’ of ‘zeuren’ kan vertalen? In dit deel kan u het in één oogopslag vaststellen. Vervolgens is er ook een **thematisch woordenboek** in deel 2 opgenomen, waarin de woordenschat voor maar liefst 68 afzonderlijke thema’s gegroepeerd werd. **Hier komt het dialect echt tot leven, omdat wat in de realiteit van alledag samen hoort, hier ook in talig opzicht vakkundig samengebracht en geduid is.** Ten derde is er dan nog een **scheldwoordenboek** met nog eens 1500 trefwoorden opgenomen. Dit is misschien een minder fraai thema, maar het **illustreert als geen ander de kracht, vindingrijkheid, finesse en ook scherpte van de lokale spreektaal.** Wie slechts een tiende van deze woordenschat paraat heeft, zal nooit zijn toevlucht hoeven nemen tot het karige Engelse scheldvocabulary dat stilaan wereldwijd verstaan wordt. Als toemaat hebben de auteurs dan hun in deel 1 al in beknoptere versie opgenomen **grammaticale studie van het Maaseiker taaleigen tot meer dan 150 blz. uitgebreid, die ook deel uitmaken van deel 2.**

Daarmee mag Maaseik nu *gruuëts* en onbescheiden maar geheel naar waarheid verkondigen over het grootste lokale dialectwoordenboek van de Lage Landen te beschikken. Bovendien

is dat dankzij de jarenlange noeste taalvljijt van Theo en Maddy en de sympathieke hulp van velen ook een van de meest veelzijdige én allerbeste onder de tot hiertoe gepubliceerde dialectwoordenboeken geworden. Daarmee is de Eycker stede een mijlpaal rijker. Wie iets wil begrijpen van de 15de-eeuwse Europese schilderkunst, moet het oeuvre van de gebroeders Van Eyck bestudeerd hebben. Wie iets wil weten over de Maaslandse taal of het Maaseikers of de dialectlexicografie in het algemeen, kan niet meer om DGMD heen. En hoewel van een totaal verschillende aard, verschaffen deze beide Maaseiker ‘ijkwaarden’ elk op hun manier een weergaloos cultureel genot.

1.2.2 lic. Jos Henckens

lic. geschiedenis

historicus en voorzitter Pater Sangerskring Maaseik

Elk mens dankt zijn identiteit aan de samenleving waarin men opgroeit. Van die samenleving krijgen we onze naam, onze emotionele belevingscapaciteit, onze waarden en normen, onze taal. **De essentie van het samenleven van mensen is maar mogelijk via taal als glijbaan.** Taal is voor mensen het meest persoonlijke geheel van afspraken met elkaar. Taal vormt het middel waarmee mensen de werkelijkheid van hun leefwereld kunnen benoemen. Taal biedt het kader om complexe afspraken vast te leggen en zo te kunnen samenwerken, te kunnen samenleven. Mensen kunnen via taal hun verleden verwoorden en plannen maken voor de toekomst. Taal is een middel van kunst om schoonheid en walg tot uitdrukking te brengen. Taal vormt een medium waarlangs mensen hun complexe gevoelens waaronder blijdschap en verdriet, vriendschap en liefde, maar ook teleurstelling en haat aan elkaar kunnen uitbazuinen of juist subtiel kunnen aanbrenge. Via taal kunnen we ons vlijmscherp kwetsen, via taal kunnen we ons fijngevoelig eren. Maar taal worstelt steeds met de uitdaging dat deze omschrijvingen zo vaak niet exact of perfect, maar benaderend, zelfs onvolledig en gebrekkig overkomen. Sprekers en schrijvers worstelen vanuit hun belevingswereld met de uitdrukking van hun behoeften, luisteraars en lezers worstelen vanuit hun ervaringsachtergronden met hetzelfde probleem. **Samenleven kan maar via taal en bestaat maar mits flexibiliteit, mits begrip en zelfs relativerende humor.** Samenleven loopt wel eens fout wanneer we ons ergeren aan het gebrek tot overeenstemmend taalgebruik, eigenlijk aan taalgebrek. Daarom is taal ook zo delicaat. Anderzijds is taal constant dynamisch, kan elkeen ze aanpassen aan elke specifieke omstandigheid. Daarom is taal onvoorspelbaar en steeds creatief.

Taal weerspiegelt de persoonlijkheidsbeleving van aparte mensen binnen een gemeenschap binnen een periode, hoe eng of ruim men deze beide afbakeningen ook mag kadreren. Taalgebruik is een soort grootste gemene deler. Het gemeenschapsleven tussen mensen wordt direct beïnvloed door de mogelijkheden die mensen hebben om zich te kunnen verplaatsen of via technische kanalen verder dan de interpersoonlijke afstand met elkaar te kunnen communiceren. **In vervlogen tijden waren deze mogelijkheden beperkt, waren samenlevingen meer bemeten tot een weliswaar intense, maar meer plaatsgebonden omgang. Hieruit ontwikkelden zich lokale idioticons van woorden, klanken, uitdrukkingen en grammaticale afspraken.** In de Vroege Middeleeuwen overleefden slechts enkele transcendente netwerken: de Kerk die het gecanoniseerde Latijn hanteerde en enkele vorstenhoven die krakkemikkig via regelgeving hun eigen voorschriften verspreidden. Vanaf de Volle Middeleeuwen en daarna steeds sneller groeiden lokaal-overstijgende netwerken tussen de mensen. **Via intense vrije handel en vervoer, maar ook via politiek en cultureel strakker aangeboden organisaties intensifieerden contacten en teksten. De plaatselijke talen werden zo bekroond met vrij strak gereguleerde standaardtalen. Kronen willen normen bepalen en in die zin kregen de plaatselijke talen heel stilaan het odium *dialecten*, zelfs *plat* te zijn.** Die evoluties ervaren we in alsmat rappere versnelling in ons eigen tijdsgewricht. Zelfs de standaardtalen worden aangetast door een geglobaliseerd taalgebruik dat welig woekert via wereldwijde sociale media, via dewelke de massa's zich focussen op materieel gewin en spektakel. In deze stormloop verdwijnt geruisloos snel de aandacht voor de eigen taal, voor de eigen cultuur van de eigen

leefgemeenschap. Zonder het te beseffen dreigen we af te glijden tot wereldwijde eenheidsworst.

Nogmaals, **lokale talen zijn meer dan we beseffen voor ons identiteitsbepalend. Vandaar de enorme behoefte om onze lokale talen vast te leggen, te codificeren, te behoeden voor de definitieve vergetelheid.** Een simpele wens, maar wat een opgave! Begin er eens aan om alle woorden, alle uitdrukkingen, uit een onbepaalde periode van een taal in een coherente spelling te verzamelen, al hun betekenissen en klankkleuren meticuleus te duiden. Theo en Mady hebben zich deze opgave gesteld voor de taal van Maaseik. Een Spartaans leven hebben ze zich moeten opleggen, jarenlang, voor dit titanenwerk. **Hoe sterk kan het geloof en de inzet van een koppel zijn! Ze hebben er hun leven voor gegeven! Een magnum opus; in zijn geheel strekt het tot voorbeeld, niet alleen als inspiratie voor de Maaseikenaren, niet alleen voor de Limburgers, maar zelfs in globaal perspectief als standaardwerk om plaatselijke talen te conserveren.** Het eerste deel van *De Groeëte Mëzeikër Diksjënaer*, een turf - natuurlijk want onze taal is zo rijk - van een woordenboek *van het Mëzeikërs naar het Algemeen Nederlands* (2016), werd opgevat als een leeswoordenboek in de volkstaal. En inderdaad, heb je even of nog wat langer, dan lees je zomaar wat en je amuseert je, je ontdekt de schatten van onze taal, je proeft wie we zelf zijn, en hopelijk leer je het ene woord of de andere spreuk gebruiken. Zo uitnodigend kan dit concept zijn!

Het voorliggende tweede deel, een al even omvangrijk en verrijkend vertaalwoordenboek, vervolmaakt dit omvangrijk taalinstrumentarium.

Maar laat deze boeken toch vooral een opdracht zijn voor elke Maaseikenaar! Door ze grondig door te nemen, betonen we de gepaste waardering voor Theo en Mady. Ze verdienen het de erflaters van onze Eycker gemeenschapscultuur te worden genoemd. Ze geven ons het handvest waarmee we op onze eigen gemeenschap fier mogen zijn. Het is onze opdracht onze warme en taalrijke samenleving niet verloren te laten gaan, maar ze enthousiast aan te bieden aan elkaar, aan onze jeugdige generaties! Daartoe is ook dit taalkundig nauwgezet vertaalwoordenboek een onmisbare en blijvende bekroning.

Maaseikenaren en mensen verderop, leest deze boeken!

't Geit uuvër ooze kal!

1.2.3 lic. Arnaud Latour

lic. Germaanse filologie

credirecteur Atheneum Campus van Eyck Maaseik

DGMD deel 1 nu nog voorstellen, is , lijkt me, volslagen overbodig. Deze monumentale kijk op Maaseik, haar taal , haar geschiedenis en haar mentaliteit, is op korte tijd volledig ingeburgerd geraakt en dus zo goed als uitverkocht. Toch blijkt dat De ‘Dikke Kees’ , zoals DGMD (overigens met veel respect) ook al eens genoemd wordt, nog niet dik genoeg was.

De auteurs vonden namelijk dat de 15.000 trefwoorden van deel 1 nauwelijks de moeite waren ,en dat ze dus‘ het mets neet in het verke kosten laote stieëke” .

Er ontbrak, volgens hen, nog een vertaalwoordenboek van AN naar het Maaseikers, een thematisch woordenboek, een Maaseiker scheldwoordenboek en een taalkundige studie over het Maaseikers. Vandaar dat we nu kunnen spreken van de ‘Nog Dikkere Kees’, want **deel 2 telt opnieuw zo’n 1500 pagina’s , en vormt samen met deel 1 het meest complete dialectwoordenboek van ons taalgebied. Beide delen samen (ca. 3.000 pagina’s) zijn goed voor meer dan 50.000 trefwoorden en garanderen een quasi compleet overzicht van het Maaseiker taalgoed van omstreeks 1900 tot nu.**

Wat is het verschil tussen een taal en een dialect? In wezen is er eigenlijk geen verschil. Zowel een taal als een dialect hebben een eigen grammaticaal systeem, een eigen woordenschat en hebben beide als doel wederzijdse verstaanbaarheid en vormen zo een verbinding tussen de leden van dezelfde gemeenschap. Toch heeft een officiële taal een hogere juridische status dan dialecten, maar linguïstisch is daar geen enkele reden voor. Een taal, zoals we die nu officieel definiëren, is vaak geëvolueerd uit economische noodzakelijkheid, of als gevolg van politieke, economische, geografische en religieuze invloeden. Of samengevat : **een taal is een dialect met een leger.**

We gaan het niet hebben over idiolecten, regiolecten, etnolecten of sociolecten, dat zou ons namelijk te ver leiden. We vermijden termen als thesaurus, idioticon, enzovoort... We halen de termen wel aan om aan te geven dat een dialectwoordenboek schrijven geen eenvoudige zaak is, o.m. omdat het een kwestie van keuzes is. Kiezen is verliezen, en keuzes maken is altijd moeilijk. Het is niet zomaar dat de helft van de huwelijken op de klippen loopt...

En consequente keuzes maken, zonder rekening te houden met de extra planlast voor de auteurs zelf, is toch één van de grote pluspunten van de DGMD. De auteurs beperken zich niet tot een woordenlijst met een vertaling maar bestrijken een veel ruimer pallet. Er is duidelijk lang nagedacht over het concept van het geheel en dat wordt dan ook consequent doorgevoerd. **Dat blijkt uit de grote belangstelling voor etymologie, wat het geheel toch echt dat tikje extra geeft, en uit de gehanteerde spelling , die durft afwijken van gangbare modellen en dus niet uitgaat van het Nederlands , maar wel van de dialectklanken zelf.** Dat dit al eens tot controverse kan leiden, is begrijpelijk, maar zelfs als je dit de foute keuze vindt, kan je toch alleen maar vaststellen dat het concept dat aan de basis ligt van 3.000 pagina’s dialectologie zeer degelijk taalkundig en historisch gemotiveerd is.

Het resultaat is een monumentaal, quasi compleet naslagwerk, onontbeerlijk voor iedereen die Maaseik en het dialect (of is het toch een taal?) beter wil leren kennen.

1.2.4 **dr. mr. Yuri Michielsen-Tallman, MA, LLM (Harvard)**

voorzitter Stichting Limburgse Academie (Nederlands-Limburg)

projectleider Limburgse Corpus Dictionaire

Sinds 1997 is ,t Limburgs aon de Nederlandse kant vaan Limburg es regionaal taol erkind gewore. Dit is gebäörd oonder ,t Handves veur regionaal taole en taole vaan minderhede vaan de Raod vaan Europa. Umreie vaan taolpolletieke oppositie vaan de Vlaomse deilregering, mèt hōlp vaan de *Nederlandse Taalunie*, is zoe‘n zelfde erkinning aon de Belzje kant oetgebleve.

Die polletieke en juridische erkinning in Nederlands Limburg heet evels (nog) neet geleid tot vāol taolmaotregele, wie sommege ziech dat gewins hadde. Veural euver ,t Limburgs in ,t onderwies, ,n verpliechting die Nederland mèt die erkinning op ziech heet gepak, gief ,t vreigel mèt de Raod vaan Europa. De Raod vint tot de Nederlandse regering eindelek deveur moot zōrge tot ,t Limburgs op sjaole kump. En allewel de provincie Nederlands Limburg sinds twinteg jaor e beleid mèt betrèkking tot ,t Limburgs veurt, feelt e structureel taolbeleid, oetgeveurd in samewèrking mèt de Nederlandse nationaal euverheid.

Aon de Nederlandse kant mèt de erkinning, meh zeker ouch aon de Belzje kant zonder die erkinning, blieve daorum initiatieve veur ,t behaaid vaan de taol door vereininge en particulere zier belaankriek. **,t Leveswerk vaan Tei Kees en Mady Colson is um dees reie vaan oonsjatbaar weerde, neet allein veur ,t Mezeiker dialek, meh gans ,t Limburgs.**

Hunne ,Groeëte Mēzeikēr Diksjēnaer‘, ouch geneump DGMD 1, oetgebrach in 2016, waor al ,n achtswierdege prestatie. De ulziem bekroening op hun leveswerk is evels dees vervolpublicatie, ,De Groeëte Mēzeikēr Vërtaaldiksjēnaer‘ of DGMD 2. Mèt dees publicatie hōbbe Thei en Mady neet zoezier veur dees ginneratie ,t taoleg erfgoed vaan Mezeik wēlle vaslèkke. Door de Mezeiker wāörd te koppele aon Ingelse, Duitse of Franse equivalente wāörd en thematisch te rangere is de idee tot de Mezeiker woordesjat in de touwkoms (gemekelek) touwgaankelek geit blieve. Dit veural umtot ,t Mezeiker, wie door hun gevreis weurt, daan neet mie gesproke geit zien. DGMD 2 bevat oonder andere ouch ,n oetveurege studie vaan versjèllende taolkundege en grammaticaole eigesjappe vaan ,t Mezeiker dialek. **Mèt dees twee dictionairs veur ,t Mezeikers lievere Tei en Mady e vāöllumvattend werk aof wat langen tied geziechsbepaolend veur ,t Mezeiker zal zien en neet gaw serieus naovolging zal krieger.**

Veur gesjreve Limburgs hōbbe veer ,t intrèssante gebruik, contrair aon vāol aander taole, de oetspraak vaan ,t dialek wat v‘r kalle ouch te gebuuke veur ,t sjrieve op z‘n Limburgs. Heidoor hōbbe v‘r dus geine eine gesjreve standerd veur ,t Limburgs, meh ,n groete versjeicheid aon spellinge. In de mieste groeter taole, en ouch sommege regionaal taole wie beveurbeeld ,t Fries, gief ,t aofspraoke veur op ein inkel meneer te spelle ouch al weurt e woord in de dialekte op versjèllende menere oetgesproke. Versjèlle in oetspraak kinne dèks in ,t *International Phonetic Alphabet* (IPA) es fonetisch systeem veur annotaties vaan klaanke weure vasgelag of door geluidfragminten aon e woord touwgevoog.

Ouch al hōbbe v'r veur ,t Limburgs gein gesjreve standerdtaol, v'r hōbbe wel ,n normatief spelling. De Spelling 2003 vaan de Raod veur ,t Limburgs, die ,t in Nederlands Limburg gief, verbint grafeme (lètters en ander teikes) mèt foneme (beteikenis-oondersjeiende klaanke) en kint gebruik weure um daomèt alle dialekte vaan ,t Limburgs in de sjrieftaol te kinne oetdrōkke. Die Spelling 2003 heet euvereges zien eige probleme en neet ederein is demèt opgezat.

Tei en Mady hōbbe beslote ,n eige spellingssystem te oontwikkele. Ouch hei is hun oug geriech op touwkomstege ginneraties. Hun passie waor de oetspraak vaan ,t Mezeiker vas te lègke, meh neet door ,t IPA veur de klaanke vaan ,t Mezeiker te gebruke. **Zie hōbbe geperbeerd de oetspraak in minitieu detail in de spelling te laote trōkkoume. Wie minitieu en consequent ze dit gedoon hōbbe kump ouch trōk door de gansen dictionair.**

Nao mie weite besteit geinen aanderen dictionair vaan e dialek vaan ,t Limburgs wat zoe'nen touwgaank tot zie vocabulair gief. Daomèt hōbbe Thei en Mady ,n boetegewoen prestatie aofgelieverd en ,n unicum binne ,t Limburgs taollandsjap. ,t Mezeiker heet heidoor ,n gewiechtege plaots neve de aander dialekte vaan ,t Limburgs boevuur zoe breidveureg werk verriech is gewore. Geine wèt wat oetindelek ,t lot geit zien vaan ,t Limburgs en zien dialekte. **Wat wel zeker is, is tot Thei Kees en Mady Colson mèt DGMD 1 en 2 e naoslaagwerk vaan formaat hōbbe aofgelieverd, wat veur én de ginneratie vaan allewijl én die vaan de touwkoms e weerdevol naoslaagwerk zal zien.** Compliminte daoveur!

1.3 WOORD VOORAF VAN DE AUTEURS

1.3.1 Wordingsgeschiedenis

Na 40 jaar studie van het Maaseiker dialect en na publicatie van een 40-tal vrij lange dialectteksten in het heemkundige tijdschrift ‘De Maaseikenaar’ startten wij in 2012 met een handgeschreven manuscript, dat uiteindelijk om en bij de 20.000 pagina’s zou tellen.

Dat wij met dit verzameld taalgoed meer moesten doen dan het maken van een zielige woordenlijst van het Maaseikers, leek ons haast een heilige plicht. Niemand kan je vandaag immers garanderen dat ons plat over pakweg 50 jaar nog een levende taal is.

Uit het haast 2 meter dikke manuscript puurden wij dan ook ca. 50.000 onbezoldigde werkuren later 4 soorten woordenboeken, samen goed voor 3.000 bladzijden en ca. 52.500 trefwoorden, én bijeengebracht in twee boekdelen van elk ca. 1.500 bladzijden.

In ons tweede boekwerk behandelden wij onder de titel ‘diversen’ nog een zestal aan Maaseik en het Maaseikers gerelateerde onderwerpen.

Een gedetailleerde studie van het Maaseikers, waarin wij 28 aspecten ervan behandelden, voegden wij nog aan het tweede deel toe.

1.3.2 Motivatie

Onze motivatie om dit met zijn tweeën voor mekaar te krijgen, putten wij uit het principe ‘noblesse oblige’: heb jij het talent, de kennis en de kracht om iets te doen wat gedaan moet worden, laat dan niet na dat te doen. Geen enkel ander principe laat een mens trouwens toe zich zes jaar lang en dat 7 dagen op 7 van de vroege ochtend tot de late avond belangeloos voor iets in te zetten.

1.3.3 Uitbreiding van de studie van het Maaseiker dialect in de breedte en in de diepte

In 2012 beschikte Maaseik over een kleine 4.000 verschillende opgetekende ‘woordjes’ zonder artikel. (Artikel is de officiële term voor een korte(re) of lange(re) tekst bij een trefwoord.)

Nu (2018) weet Maaseik zijn taalgoed opgetekend in een uitgebreide studie en 4 volwassen woordenboeken, samen goed voor 3.000 pagina’s en ca. 52.500 trefwoordjes mét artikel.

In de breedte breidden wij het oorspronkelijke potentieel van 4.000 woordjes dan ook uit met

liefst 1.300 procent.

Omdat het in de dialectologie niet zozeer over woordjes gaat maar wel over het artikel bij het woordje, is de relevantie van de woordjes dermate explosief toegenomen dat een procentberekening van de uitbreiding in de diepte niet mogelijk is. Die is immers quasi oneindig.

Zo behandelden wij bijvoorbeeld in ons verklarend full-optionwoordenboek, deel 1 naast de AN-equivalenten principieel: de woordsoort, het woordgeslacht en de meervouden, de diminutieven, de trappen van vergelijking, de hoofdtijden, het soort werkwoord (overg., onoverg. en wederk. ww.) en de etymologie. Bovendien gaven wij o.a. Duitse, Engelse, Franse en Latijnse equivalenten, dialectsynoniemen, meerdere woordbetekenissen, voorbeeldzinnen, uitdrukkingen, gezegdes, samenstellingen en, waar nodig, enige duiding.

1.3.4 De samenstellende delen van het tweede boekwerk

een vertaalwoordenboek AN-Maaseikers

(een kleine 30.000 trefwoorden; 764 bladzijden; bevat onder andere het nagenoeg complete Maaseiker uitdrukkingenarsenaal, een 10.000-tal);

een thematisch woordenboek

(68 thema's; 488 bladzijden; bestrijkt vrijwel alle terreinen van het leven);

een scheldwoordenboekje

(een kleine 1.500 Maaseiker schimpwoorden met eigen definitie en deels etymologie);

diversen

(oude(re) Maaseiker voornamen, het Maaseiker Bargoens, (deel)gemeenten in het Maaslands taalgebied, Maaseiker koosnamen, Maaseiker gedichten, liedjes en versjes, Maaseiker inburgeringscursus);

een studie van het Maaseikers

(29 facetten, 169 bladzijden: primaire en secundaire kenmerken van het Maaseikers, het Maaseikers als toontaal, waar komt het Maaseikers vandaan? enz.).

Wil u zich een idee vormen over deze samenstellende delen, dan verwijzen wij u naar de respectievelijke inleidingen ervan (zie inhoudsopgave, p. 6-7)

1.3.5 Spelling

De spelling is zó geconcipieerd dat toekomstige generaties na een mogelijk verdwijnen van het Maaslands regiolect en zelfs na het – wegens de alsmaar sterker oprukkende verengelsing – eventuele uitsterven van het Nederlands de trefwoorden en alle uitleg erbij nog steeds exact kunnen lezen en begrijpen.

De fonetische spelling en de aan de lemma's toegevoegde Franse, Engelse en/of Duitse equivalenten staan daar garant voor. Het Frans, het Engels en het Duits zijn immers stabielere talen.

Voor verdere uitleg van onze spelling, die niet uitgaat van het Nederlands maar wel van de dialectklanken zelf, verwijzen wij naar 'Het Maaseikers, een studie (hoofdstuk 4, 26 en 27)' én naar 'Fonetische spelling en uitspraak van de Maaseiker klanken en tweeklanken p. 42'.

Wij beklemtonen dat je onze fonetische spelling gemakkelijk kan aanleren en dat de leesbaarheid ervan optimaal is. Het hoofdstuk 'Klinkers en tweeklanken' in 'Het Maaseikers, een studie (p. 68)' en de klankentabel (p. 42) maken het zich eigen maken van de spelling nog eenvoudiger.

1.4 DE OPTEKENING VAN ONS TAALERFGOED IS EEN ABSOLUTE NOODZAKELIJKHEID

De onderstaande argumenten of bedenkingen verantwoorden de optekening van ons taalerfgoed.

1. Net zoals je de streek waar je geboren en getogen bent een warm hart toedraagt, zo koester je ook de taal waarin je bent opgevoed, **je moedertaal**, zeker ook als dat een streektaal is.
2. Het Maaslands taaleigen getuigt van een onwaarschijnlijke rijkdom en schoonheid, al was het maar door de talloze beeldende uitdrukkingen, die meestal uniek zijn voor deze streek.
3. De ziel, de aard, het karakter zeg maar, van de mens wordt sterk veruiterlijkt in zijn taal. Het wezen van de mens ligt m.a.w. in zijn taal. De taal is immers ‘gansch’ het volk, zo leerde ons Prudens van Duyse (1804-1859) al. En dat geldt zeker voor een volkstaal, een streektaal dus.
4. De streektaal geeft een gevoel van samenhang en verbondenheid, wat voor de mens, in veel opzichten toch enigszins een kuddedier, erg belangrijk is. Je herkent je manier van doen, optreden en reageren in de andere(n).
5. Ons dialect is een belangrijk deel, allicht zelfs het belangrijkste, van ons immaterieel erfgoed. En erfgoed dien je te allen tijde in je hart te sluiten. Als we daar geen zorg voor dragen, verliezen we onszelf én onze identiteit.
6. Dialect hoeft het hanteren van een keurige standaardtaal niet in de weg te staan. Verdedigers van de streektaal en overtuigde dialectgebruikers zijn meestal ook erg met de standaardtaal en zelfs met vreemde talen begaan. Vaak zijn het juist mensen die voortdurend met de standaardtaal in de knoop zitten en die vastlopen in een soort tussentaal, die, merkwaardig genoeg, de streektaal afwijzen.
7. Wie meent dat een streektaal te weinig uitstraling heeft omdat ze te weinig gebruikers zou hebben, vergeet dat bijna de helft van de ca. 7000 in de wereld bekende talen nauwelijks enkele duizenden gebruikers heeft. En dat slechts één op de drie talen ook geschreven wordt.
8. Wie beweert dat het dialect de ontwikkeling van de standaardtaal in de weg staat of afremt, ziet niet dat – terwijl de dialecten aan belang inboeten – die algemene taal steeds meer gerelativeerd wordt. De achteruitgang van het dialect heeft de vooruitgang van de standaardtaal dus zeker niet bewerkstelligd.
9. De streektalen waren er vóór de algemene taal. Zo bestaat het Middelnederlands o.m. uit Limburgse, Vlaamse, Brabantse en Hollandse streektalen. Het Nederlands is eigenlijk een verzamelnaam voor een bonte reeks talen en taaltjes.
10. Ons dialect is een perfect geheel, een volwaardige taal waarin wij onze gedachten volkomen kunnen verwoorden en onze wereld onbeperkt kunnen ordenen en communiceren. Onze voorouders hebben die taal eeuwenlang geboetseerd, gekneet en uitgebalanceerd tot wat ze nu is. Alleen al dat besef verdient respect voor en instandhouding van onze streektalen.
11. Zeker nu ons Maaseikers net als andere Vlaamse dialecten enigszins in de verdrukking komt, was het vanuit de hierboven aangevoerde argumentatie dan ook de hoogste tijd om ons taalpatrimonium in een woordenboek op te tekenen, wat trouwens ook een uitdrukkelijke wens is van de provinciale overheid.

1.5 LIJST VAN INTEKENAARS

Aendekerk Hubert, Hasselt
 Aengeveld Annie, Lanaken
 Aerden Albert, Zutendaal
 Agten Clement, Overpelt
 Alberts Johan, Maaseik
 Baillien-Vanminsel, Maaseik
 Ballet Maxim, Maasmechelen
 Ballet Petra, Nijlen
 Ballet Thomas, Maasmechelen
 Basisschool De Sprong, Maaseik
 Beckers-Claes, Maaseik
 Beckers-Poesen Robert en Gaby, Maaseik
 Beelen André, Maaseik
 Beesmans Francis, Maaseik
 Beesmans Luc, Maaseik
 Beirnaert Francine, Maaseik
 Belemans-Prikken, Dilsen-Stokkem
 Bergen Emmy, Maaseik
 Bergers Felix, As
 Bergers-Reinaart Roel, Antwerpen
 Bergers-Warson Jaak en Marcella, Maaseik
 Berghs-Bosmans, Maaseik
 Beuten Noël, Maaseik
 Bibliotheek, Hasselt
 Bibliotheek, Lanaken
 Bleukx Luc, Maaseik
 Bogaert Veerle, Maaseik
 Bokkerijder, Maaseik
 Bollen Curd, Maaseik
 Bongaers Gerard, Dilsen-Stokkem
 Boonen Francis, Borgloon - Rijkel
 Boonen Rita, Lanaken - Rekem
 Borkelmans Jacques, Maaseik
 Bosmans Jo, Maaseik
 Boudrez Alain, Maaseik
 Bouduin Willy, Dilsen-Stokkem
 Breukers Marcel, Bree
 Broens Wim, Maaseik
 Bronneberg J., Sittard
 Brouwers John, Neeroeteren
 Buyle-Snykers René, Genk
 Caenen-Broens Mattie en Marietje, Maaseik
 Caris-Kenens Danny en Ann, Meeuwen-
 Gruitrode
 Chaltin Frank, Maaseik
 Colen Corrie, Maaseik
 Colen Theo, Neeroeteren
 Colson André, Maaseik
 Colson Valère, Sint-Truiden
 Colson-Vannitsen Paul, Maaseik
 Coolen Jos, Hunsel
 Coolen-Kalders Johnny en Mieke, Maaseik
 Corstjens Freddy, Maaseik
 Corstjens Godfried, Maaseik
 Corstjens Wim, Maaseik
 Cox Monique, Hasselt
 Craeghs Willy, Maaseik
 Creemers Jan, Maaseik
 Creyns Eric, Maaseik
 Creyns Ingrid, Maaseik
 Creyns Jos, Maaseik
 Daemen Mathieu, Genk
 Daemen Mathieu, Maaseik
 Dalemans-Martens Roger en Marie-Louise,
 Maaseik
 Daniëls Dirk, Maaseik
 Daniëls Jef, Maaseik
 Daniëls Joris, Maaseik
 De Beurs Brasserie Feestzalen, Maaseik
 De Bruyn Peter, Maaseik
 De la haye Jos, Maaseik
 De Langhe Ward, Maaseik
 De Paepe Edgard, Brugge
 De Vuyst Walter, Maaseik-Neeroeteren
 Deckers Anne, Maaseik
 Denis-Van Oost Bert, Wilrijk
 Dewael Sandra, Maaseik
 Dewit-De la haye Jan en Yvette, Maaseik
 Dezeure Jos, Maaseik
 Dezeure Erwin, Maaseik
 Dirks Theo, Maaseik
 Doucé-Vermeulen Theo, Maaseik
 Doumen Mathieu, Leuven
 Dreesen Louis, Maaseik

Dreesen Lut, Maaseik
 Driessen Claire, Hasselt
 Erlingen Ingrid, Dilsen-Stokkem
 Evens Lucien, Opglabbeek
 Flipkens Karen, Meeuwen
 Flipkens Theo, Maaseik
 Franssen Anita, Kinrooi
 Frantzen Anita, Maaseik
 Frantzen-Hubrechts, Maaseik
 Geelen Jaak, Maaseik
 Geelissen Frank, Maaseik
 Gelissen Jeannick, Maaseik
 Gemeente Maastricht, Maastricht
 Geurts-Rutten, Maaseik
 Geyens Jozef Michiel, Maaseik
 Gielen Antoine, Maaseik
 Gielen Thieu, Opoeteren
 Golsteyn Jean, Maaseik
 Goolaerts Heidi, Maaseik
 Goor-Wijnants Agnes, Kasterlee
 Goossens Frank, Maaseik
 Goossens Pascale, Maaseik
 Goossens-Leurs, Maaseik
 Goyens Frank, Maaseik
 Goyens Marie-Thérèse, Lanaken
 Goyens Vital, Maaseik
 Graux Philip, Maaseik
 Grieten Jan, Maaseik
 Gutschoven Guy, Maaseik
 Gybels-Jennen Jan, Bree
 Haeldermans Chris, Kinrooi-Kessenich
 Haeldermans Gunter, Maaseik
 Haeldermans Joseph, Maaseik
 Henckens-Henckens, J+M, Meeuwen-
 Gruitrode
 Hendrixx Jos, Maaseik
 Hendrix Herman, Maaseik
 Hendrix Stef, Maaseik
 Henkens Jean, Maaseik
 Hermans August, Kinrooi
 Hermans Gerard, Maaseik
 Hinoul-Derkoningen Theo en Toke, Maaseik
 Hinoul-Moons Eric, Maaseik
 Hoedemakers Jaak, Maaseik
 Hoedemakers Michel, Brussel
 Hotterbeekx Jean-Marie, Maaseik
 Houben Daniëlle, Maaseik
 Houbrechts Tine, Rotem
 Housen Eddy, Maaseik
 Hungenaert Franky, Maaseik
 Ignoul Marcel, Genk
 In de Braek Hubert, Maaseik
 Jacobs Gert, Bree
 Jame Lars, Maaseik
 Janssen Filip, Maaseik
 Janssen Roger, Maaseik
 Janssens Bart, Maaseik
 Janssens Wiel, Maaseik
 Jennes Ludo, Maaseik
 Jetten A., Susteren
 Joosten Jos, Maaseik
 Kees Bert, Maaseik
 Kees Liesbeth, Maasmechelen
 Kees-Colson Theo en Mady, Maaseik
 Kellens-Vanhove Jacqueline, Genk
 Kenis Pieter, Maaseik
 Kessler Jimmy, Maaseik
 Klaps Jos, Maaseik
 Klerkx Tejo, Maaseik
 Klerkx-Martens Valère en Josée, Maaseik
 Knoors J.A., Grevenbicht
 Kraewinkels Mathieu, Maaseik
 Kubben Martin, Houthalen-Helchteren
 Lamberigts Luc, Knokke-Heist
 Latour Arnaud, Maaseik
 Lecok Evelyn, Opoeteren
 Lempens-Dreesen Jan en Miet, Bocholt
 Leurs-Schaekers Alfons, Maaseik
 Maasen Willy, Neeroeteren
 Martens Erik, Maaseik
 Martens Jos, Wingene
 Martens Kristoff, Hoboken
 Martens Natalie, Bree
 Martens Olievjee, Ternat
 Martens-Dirickx Noël, Rotem
 Martens-Konings Patrick, Maaseik
 Medaer Frans, Dilsen-Stokkem
 Meewis-Segers André, Maaseik
 Molenaers Philip, Maaseik
 Moonen Kevin, Opoeteren

Nelissen Marina, Maaseik
 Neyens Jaak, Maaseik
 Neyens Marie-Jeanne, Maaseik
 Neyens Peter, Maaseik
 Neys Servaas, Maaseik
 Nies-Billen, Maaseik
 Nijst Peter, Zutendaal
 Nyssens Lowie, Maaseik
 Opsteyn André, Maaseik
 Parren Huub, Thorn
 Parren-Verbeek, Maaseik
 Peeters Irène, Maaseik
 Peeters Marie-Thérèse, Maaseik
 Peeters Sylvain, Neeroeteren
 Peumans Hugo, Zutendaal
 Peumans-Palmans, Herderen
 Poukens Filip, Sint-Truiden
 Purnot Peter, Maaseik
 Quax-Thomassen Marcel en Thesy, Lanaken
 Raedschelders Greta, Maaseik
 Raedschelders John, Maaseik
 Raedschelders Mylene, Maaseik
 Raets José, Maaseik
 Raets Marcel, Maaseik
 Raets Marcelle, Maaseik
 Ramaekers Theo, Maaseik
 Remy Jos, Kessel-Lo
 Reulens Marijke, Maaseik
 Reynders Pierre, Hasselt
 Rijks Ger, Maaseik
 Rosvelts-Clijsters Josette en Leo, Maaseik
 Ruers-Francot, Rojales
 Rutten Christel, Kessel-Lo
 Rutten Joannes, Maaseik
 Rutten Mathieu, Dilsen-Stokkem
 Rutten-Gelissen, Maaseik
 Schaefer Arlette, Maaseik
 Schaefer-Kuppens Antoon, Maaseik
 Schepers Leontine, Zonhoven
 Schippers Theo, Kinrooi
 Schols Ruud, Maaseik
 Schotsmans Karel, Maaseik
 Schroen Jack, Maaseik
 Schuren Jan, Linne
 Segers Lut, Maaseik
 Segers Mathieu, Maaseik
 Segers Wim, Maaseik
 Segers-Harvent Arno, Maaseik
 Severijns Mathieu, Maaseik
 Sloommaekers-Devisé Mathieu en Reinhilde,
 Maaseik
 Smits Koen, Maaseik
 Smits-Kesler Manu en Christel, Maaseik
 Snijkers Jos, As
 Snijkers Peter, Maaseik
 Snijkers-Everts Rik en Reinhilde, Maaseik
 Stockbroekx Lenie, Maaseik
 Stokbroekx Luc, Maaseik
 Telen-Schmitz Jean en Maria, Maaseik
 Telen-Smits, Maaseik
 Thaens Audrey, Maaseik
 Theelen-Vanderhoven Pol en Marijke,
 Dilsen-Stokkem
 Thielens Gabie, Maaseik
 Thielens Inge, Diepenbeek
 Thielens Jozef, Maaseik
 Thielens Karine, Molenbeersel
 Thielens Lieve, Geel
 Thijssen Madeleine, Maaseik
 Thomassen-Dubaere Luc en Kathleen,
 Loonbeek
 Tilmans Patrick, Maaseik
 Trips Anny, Maaseik
 Trips-Hilven, Maaseik
 Van Aelbrouck Roger, Lanaken
 Van Bree Francis, Maaseik
 Van de Winkel Ruud, Maaseik
 Van den Bergh Pauli, Maaseik
 Van der Perre-Palmaers Jan en Els, Maaseik
 Van Dinter Jacques, Maaseik
 Van Dinter-Denis Karel en Tonny, Maaseik
 Van Dinter-Dignef Henri, La Hulpe
 Van Dooren Carla, Maaseik
 Van Esser Maria, Maaseik
 Van Pol Willy, Maaseik
 van Rens Leo, Maaseik
 Van Severen Karel, Maaseik
 Van Severen Nadine, Maaseik
 Van Venckenray Hilde, Maaseik
 Van Venckenray-Deckers Lucienne, Maaseik

Van Wijck Tony, Maaseik
Vanbergen Karel, Maaseik
Vancleef Alain, Maaseik
Vancleef An, Sint-Denijs-Westrem
Vancleef Danielle, Maaseik
Vancleef Diane, Kontich
Vancleef Firmin, Maaseik
Vancleef Jean, Maaseik
Vancleef Jos, Maaseik
Vancleef René, Maasmechelen
Vandeberg Ludo, Wilrijk
Vandersmissen-Van Dinter Valentin en Sabine, Maaseik
Vandewinkel Nicole, Maaseik
Vanhoef Jacques, Hemiksem
Vankerkom Alain, Kersbeek-Miskom
Vanlaer Jeroen, Maaseik
Vanminsel Mieke, Maaseik
Vanvuchelen Aimé, Maaseik
Vanzeir Marcel, Diest-Schaffen
Verdonck Els, Maaseik
Verdonck Jos, Maaseik
Vereecken Marc, Maaseik
Verhees Theo, Maaseik
Verheyen Robert, Bree
Verlaak-Welters Dirk en Carine, Maaseik
Verrezen Yvo, Kuringen
Vertalingen Sophronius, Maaseik
Verzekeringen Vranckx, Maaseik
Vranckx Joseph, Maaseik
Vrinssen Jos, Maaseik
Vrinssen-Houbrechts Dirk, Maaseik
vzw Kunstkring Arnold Sauwen, Dilsen-Stokkem
Waelbers Suzanne, Maaseik
Wanseele-Cox Dirk, Antwerpen
Weetjens Lieve, Dilsen-Stokkem
Weltens-Scheelen Jos en Lut, Maaseik
Weltjens Raymond, Dilsen-Stokkem
Wetemans Chrétien, Grathem
Wijnen Michel, Wilrijk
Willems-Schepers Ingrid, Scherpenheuvel-Zichem
Wotra Neeroeteren, Maaseik
Zelissen Petronella, Maaseik

1.6 DANKWOORD VAN DE AUTEURS

Spietsj, ówtgësproeëke doeër Mady Colson, mieëkstër van 't book, bi-j de pléchtigge prizzëntasie van 't twie(ë)de deil van DGMD op 24 novvéber 2018.

Alterum alterius auxilio eget. D'n einën haef de hölp van d'n angëre vandoon. 'n Waorheid wi-j 'n ków. Want allein kan 'ne mins niks. En det wiste de Rommeine dus ouch al.

Zoe(ë) is t'r 't aogazjemènt van de Stad Mëzeik det ouch dit twie(ë)de deil zoe(ë) manjèfik haef ówtgëgieëve det 't waal e vëzi-jtëkieërtsje kos zeen van de Stad en z'n inwoeënërs.

't Zeen sèrtów ooze börgëmeistër, d'n hie(ë)r Jan Creemers, en oos sjieëpe van Kultuur en Örfgood, mëvrouw Myriam Giebens, di-j zich namës 't gëmeindëbëstëur achtër dit die(j)alékprozzjék höbbe gëzat en ós e pak mattërjeel hölp höbbe gëboeëje.

Neet vuu(ë)r niks zeen wie(ë), Teijoo en iech, di-j twie(ë) minse dén ouch goeën bëki-jkën es de pieëtër en mieëtër van oos kien(d)sjës. Want zoe(ë) veult 't waal e butsjën aan nao 'n drach van weer ins twie(ë) jaor. En jao, ieëre waem ieëre tówkump, 't is in 't bëzunjër örfgoodsjieëpe Myriam, ze is trouwës de prommootër van dees óngërnumming, di-j wi-j 'n gooj wi-jsvrouw of 'ne gooje ginnëkëloog oos twie(ë) kënjër haef hélpen hoeële, t'r waerëld hélpe kómme, mein iech.

Waat iech nog wil bënaodrökke is det wie(ë) hie(ë)l good weite det gie(ë) mèt 't kassjèt en de distinksie di-j gie(ë) mèt dees pléchtigge prizzëntasie aan 't book gaëft, oos werk hie(ë)l get ie(ë)r aandoot. Fèl bédank, börgëmeistër en sjieëpe.

't Is mèt e gëveul van kónténtemènt, bli-jdsjap en apprësjasie det iech oos kleinkënjër, Thomas en Maxim, nów wil vraoge mënie(ë)r de goevërnäör, dae mèt hi-j prezént te wille zeen oos werk alle ie(ë)r aanduit, en uch twie(ë)je, börgëmeistër en sjieëpe, de ie(ë)rste ékzemplare van 't book aan te beeje.

In einën aosëm neume wie(ë) de minse van de kómmënëkasieaafdeiling, zègk mer de réchsen erm van de sjieëpe: Eric Vandeweert, Jeannick Gelissen en Ralf Haeldermans. 't Is suurtoe de lèste, Ralf dus, dae mèt vääol sti-jlkënnis en ieëvëvääol kree(j)attievieteit 't book haef gëlee(j)out en vörm gëgieëve. Ouch de sjikke kaf is Ralf ze werk. Vääol dank vuu(ë)r eur hölp, Eric, Ralf en Jeannick.

'n Hie(ë)l bëlankri-jke rol in dit vërhaol höbbën ouch Lut Erlingen en in 't bëzunjër Miranda Hermans gëspäöld. 't Zeen dees twie(ë) minse di-j de insjri-jvingën in gooj banën höbbe gëleid en vanaaf nów ouch instoeën vuu(ë)r 't aafhandële van de bëstëllinge. Neet min, gëluij 't mer zieëkër. Miranda en Lut, vuu(ë)r eur bëlankri-jk en sëkuu(ë)r werk danke wie(ë) uch allëbei van harte.

En waem we in dit dankwoe(ë)rd zieëkër neet mooge vërgieëtën is Brahim Credid. Hie(ë)l sjik wi-j deeze man z'n bës haef gëdoeën vuu(ë)r ós oos tie(ë)ntalle pékskes di-j móste wuu(ë)rën ówtgëprint, zoe(ë) deegëlik en zoe(ë) rap mäögëlik te bëzörge. 'Nën dikke mërsi-j, Brahim

vuu(ë)r zoe(ë)väöl hölp en gooje wil.

En nôw wie(ë) 't woeërd 'pékskes' hōbbe laote valle, kóm iech wi-j vanzêlf bi-j ooze korréktor, Arnaud Latour, dae mèt assisténsie van z'ne pa, Richard, twie(ë) jaor lank z'n ówtërste bès haef gëdoeën vuu(ë)r elk pékske zoe(ë) sêkuu(ë)r mäögèlik nao te ki-jkèn en te vërbieëtëre. Gie(ë) moogt weite det t'r det zoe(ë) 'n 15 van elk óngëvie(ë)r 100 blajër zeen gëwaes. Bëgin d'r mer ins aan. Wie(ë) hōbbën allës zelf 'ne kie(ë)r of vi-jf naogëkieëkèn en weite dus waat 't is.

Es taalman – Arnaud is géрманis – en es gëboeëre Mëzeikënaer haef dae det neet allein deegèlik en mèt kènnis van zake gëdoeën, mer ouch, en det is mësjujn ieëve spissjaal, haef hae det op 'n óngëlufèlik vruntèlikke en tottaal bëlangëloe(ë)s mëneer gëdoeën.

Ouch z'ne pa, Richard, óngërtösse 'ne mins van in de 90, mer dae d'r nog bi-j is wi-j 'ne jóngë en dae det mèt hart en zieël gëdoeën haef, zeen wie(ë) óntzèttënd dankbaar.

En ówt waardeering en bëwónjering vuu(ë)r de mëneer woe(ë) gie(ë) det al di-j maonjën op hōbt gëdoeën, beeje de Stad en wie(ë)zêlf daovuu(ë)r ouch uch allëbei mèt plëzeer e prizzéntékzemplaar aan.

Vuu(ë)r waat dees twie(ë) minse twie(ë) jaor lank, zóngër ouch mer eine kie(ë)r get te dittën of te détte, vuu(ë)r dit boek van 1.500 blajër gëdoeën hōbbe, wil iech zègke: 'Sjappoo, Arnaud!' en 'Sjappoo, Richard!' Vuu(ë)r vadër en zoeën Latour wil iech uch nôw dén ouch e werm applaus vraoge.

D'n einën haef de hölp van d'n angëre vandoon, zag iech in 't bëgin. Di-j hölp hōbbe wie(ë) ouch gëvraag aan en gëkrieëge van nog 3 angër spissjèliste. 't Zeen t'n ie(ë)rstë Rob Belemans, doktor in de Géрманse taal en Lèttere, dae tot vu(ë)r kort dirrèktäör Kuns en Örfgood waas van de KU Luuëve, dae in Vlaondëren ouch 'ne békende en békwaome dia(j)aléktooloog is en dae daobi-j vuu(ë)rzittër is van HISTORIES vzw. Strak gaot gie(ë) dao mie(ë) uu(ë)vër huu(ë)re.

Ten twie(ë)de is det lissënsjaat Jos Henckens, dae historiekus en ouch vuu(ë)rzittër is van de Patër Sangërskring. 'Ne mins dae ouch in Mëzeik z'n spoeëre dōbbël en dik haef vërdeend en dae gie(ë) ouch allëmaol kènt es 'ne man ówt ei stök. Ouch uu(ë)vër Jos gaot gie(ë) strak mie(ë) huu(ë)re.

En tèn dōrde is t'r doktor meistër Yuri Michielsen. Mèt bi-jkómmënde ti-jtëls in de geistësweitënsjappën en in de réchte. Doktor meistër Michielsen is trouwës prozzjéklijër van de Limburgse Korpus Diksjeënaer, e diggietaal woeërdëbook van de twie(ë) Limburge woe(ë) in prinsiep alle die(j)alékte van alle Limburgse gëmeindës in zulle wuuëren opgënomme. De twie(ë) deile van oozën DGMD, good vuu(ë)r dik 50.000 wäörd, hōbbe wie(ë) trouwës al uu(ë)vërgëmaak aan d'n hie(ë)r Michielsen.

Nôw good, dees dri-j minsën hōbbe same mèt Arnaud Latour elk neet allein 'nën ' Tën gëleije' vuu(ë)r 't boek gësjeieëve mer ouch 'n kwoot of zelfs e paar.

Iech hoeëp det gie(ë) di-j latër in 't boek ins zult lieëze, want elk daovan is dik de meujte wieërd.

Ouch dees hoe(ë)g gëkwalliefieseerde hie(ë)re wille wie(ë) ówtdrökkëlik dank zègke vuu(ë)r hun ékspértie(ë)s, vuu(ë)r hun ‘Ten gèleije’ en vuu(ë)r hun kwoots. En vanówt di-j dankbaarheid wille wie(ë) zoe(ë)waal Rob, Jos en Yuri e book aanbeeje.

Vuu(ë)r kómplie(ë)t te zeen zègk iech hi-j nog bi-j det Yuri Michielsen hi-j ouch hie(ë)l gaer zou zeen kómme kalle, es tēr neet zjus nów in Ammeerieka haw mótte zeen.

Dén zeen d’r nog de angër sprieëkërs, mēnie(ë)r de goevērnäör, sjieëpe Myriam Giebens en ieërdippētee Sylvain Sleypen, di-j Liesbeth strak zal inleije. En di-j wie(ë) ouch kollësaal dankbaar zeen ómdét ze hi-j vandaag mèt hun prizzénsie bli-jk gieëve van hun apprësjasie vuu(ë)r oos Mēzeikërs. Fèl bēdank, mēnie(ë)r de goevērnäör, mēnie(ë)r d’n ie(ë)rēdippētee en mēvrouw de sjieëpe. En vuu(ë)r d’n ieërdippētee Sylvain Sleypen, van waem eederein wèt det-ēr indērti-jd baanbrie(ë)kēnd werk haef gēdoeën – dēnk aan ‘Iech kal ouch Limburgs’ – en dae gie(ë) voeërt aan ’t woërd zult huu(ë)re, hōbbe wie(ë) nēteurlik ouch e book gēreid ligke.

Herman, Sylvain, Myriam, Arnaud, Rob en Jos, hie(ë)l tof det gie(ë) dit hōbt wille doen. De Mēzeikēnaerēn en wie(ë)zèlf zulle dit neet gaw vèrgieëte. Mērsi-j, ’nēn dri-jdōbbēle mērsi-j.

Waem wie(ë) hi-j absëlujt ouch mótte bēdanke, zeen de minse di-j aan oos book aandach hōbbe bēstaejd in de gēzèt en in de beuuskēs. Det zeen de rēdaksie van MAzine en van ’t ti-jdsjrif ‘De Mēzeikēnaer’, de minse van Veldeke Hollands-Limburg, dr. mr. Yuri Michielsen, dae vuu(ë)r kóntaktēn haef gēzörg bi-j facebookgroepēn in de róntëlóm van Mēstreech, dippētee Igor Philtjens, dae ós es örfgooddippētee, in kóntak haef gēbrach mèt Örfgood Limburg, Örfgood Limburg zelf, en hie(ë)l in ’t bēzunjēr dirrēktäör Franky Hungenaert mèt arti-jkēlēn in ‘Dees wieëk’ en in ‘Straf’. En es klap oppe veurpi-jl d’n hoofredaktäör van ’t Belang van Limburg, Ivo Vandekerckhove, ’nēn échten taalleefhōbbēr en taalkēnnēr, woe(ë) wie(ë) ouch nów weer bi-j ós tóws in twie(ë) lang séssies ’n bēzunjēr intērsante kónvèrzásie mèt hōbbe gēveurd uu(ë)vēr die(j)alék in ’t algēmein en uu(ë)vēr oos book in ’t bēzunjēr. Det Ivo vuu(ë)r ’nēn toffēn teks in ’t Beléngske haef gēzörg, maag ouch waal ins gēzag zeen.

Wie(ë) zeen dén ouch bli-j det wie(ë) dees twie(ë) minse, Franky en Ivo, ówt dankbaarheid hi-j e book kaddoo kónne doen.

En dén nog get. ’t Make van e book is ein zaak, de vèrkoup t’rvan ’n twie(ë)de. ’t Zeen, iech neum ze alfabeetis, Belinda Bielen van ‘Bi-j Rooske’, Gerard en Patricia Peeters van Nano-Press, Lucienne en Hilde van bookhandël Van Venckenray en de minse van ’t Toeristis séntrem oppe Mert, di-j nów al twie(ë) jaor en ouch de volgēnde jaore ’t book zóngēr eine sent wēns aan de man brachtēn en brēnge. Hie(ë)l bēzunjēr en dówzēnd kieëre bēdank!

Ouch tieëgēn oos dochtēr, Liesbeth, zègke wie(ë) ówtdrökkëlik mērsi-j, neet allein vuu(ë)r dees prizzéntásie mer ouch vuu(ë)r ’t oeëpēdoon van nogal get duuëre di-j angērs vuu(ë)r ós tów zouwe zeen gēblieëve.

En dén is t’r nog eemēs, ’ne mins dae sērtów in de twie(ë)de hōlf van de vuu(ë)rigge ie(ë)w ’t Mēzeikēr vèreinigingslieëvēn haef gēdragēn en kóntant lieëvēn haef ingēbloeëze, ooze pèrsoe(ë)nlikke lie(ë)rmeistēr en bēzieëlēr, d’n hie(ë)r Tony Van Wijck.

Zoe(ë) haef Tony neet mindër es nôw 38 jaor ós én de óngëvie(ë)r 700 abónnees van ‘De Mëzeikënaer’, woe hae trouwës 37 jaor hoofridaktäör van is gëwaes, bli-j gëmaak mèt z’n dri-jmaondëlikse arti-jkëlën uu(ë)vër oos Mëzeikërs.

Tony haef oos Mëzeikërs neet allein vuu(ë)r e stök opgësjrieëve, hae haef ’t ouch uu(ë)vëral ówtgëdragën en d’r zoe(ë) ówtstraoling aan gëgieëve. Vuu(ë)r ós raej gënóg vuu(ë)r deezën ambassëdäör van oos sjikke taal ówtërmaote dankbaar te zeen. Dank, Tony, vuu(ë)r eur hölp en gooje raod, di-j gie(ë) ós, zjus wi-j ouch Arnaud Latour, zóngër ouch mer ’t minste eigëbëlank gëgieëvën höbt. Daovuu(ë)r, Tony, zeen wie(ë) gruu(ë)ts en bli-j det Maxim uch nôw mèt oos bëwónjering vuu(ë)r zoe(ë)väöl inzèt, e prizzéntékszemplaar van deil 2 kan kómme brënge. In naam van eedërein, mërsi-j, Tony. Vuu(ë)r eure lieëvëslangën inzèt wille wie(ë) uch dén nôw ouch ie(ë)re mèt e werm applaus.

Dank zeen wie(ë) ouch vërsjöldig aan doktor **Frans Debrabandere**. Ze topwérk ‘**Limburgs Etymologisch Woordenboek**’, ówtgëgieëve bi-j Davidsfonds Leuven, is ós good van pas gëkómme. Mèt bëwónjering en in dankbaarheid höbbe wie(ë) ouch gëbrújk gëmaak van ’t ónmisbaar en ónvolprieëze ‘**van Dales Groot Woordenboek der Nederlandse Taal**’ en van ‘**van Dales Etymologisch Woordenboek**’ door **dr. P.A.F. van Veen i.s.m. drs. Nicole van der Sijs**, allëbei weitënsjappëlikke toptallénten op ’t gëbeed van de eetiemooolozjie.

En dén is t’r nog eine përsoe(ë)n dae iech in mi-jnën eige naam wil bédankën en det is mi-jne mins. Teijoo haef in de loup van de jaore óngëvie(ë)r 20.000 blajër volgëpënd mèt Mëzeikër wäörd en ówtdrökkinge, En mèt vanallës en nog get waat mèt Mëzeik en ’t Mëzeikërs te makën haef, ’t rizzëltaat van békans 50 jaor intrësse vuuër en stujdie van ’t Mëzeikërs. Ówt al di-j gëgieëvës haef tër dén ’nën twie(ë)deiliggën diksjënaer van bi-jjein 3.000 gëdrökde blajër samëgëstëld. Ómdét ’t ’ne mins is dae neet rap kóntént is uu(ë)vër z’n eige, haef tër van ’t ie(ë) rste deil neet mindër es 12 vërzies gëmaak. En deil 2 mós e dri-jlujk zeen, ’nën triptiek, zëgk mer mèt dao boe(ë)vënop nog ’n gëdittajjeerde stujdie uu(ë)vër ’t Mëzeikërs. Det tër dao zës jaor lank daåg en nach en zieëve daag op zieëve allës vu(ë)r haef gëgeëve waat-ër in zich haef, hoof dén ouch neemës te vërwónjère.

Waat miech zelf waal vërwónjært en waat iech ouch bëwónjër, is det tër det gëdoeën haef van ówt ei prinsiep en dus geinein angër: es-te in de lieëve ’t tallént, de kënneis en de krach höbs vuu(ë)r get te doon waat absëlujt gëdoeën mótt wuuëre, doot det dén. ’t Prinsiep van ‘Noblesse oblige’, e prinsiep woe(ë) dër zich trouwës z’n hie(ë)l lieëvën aan gëhawtën haef. De mós ’t mer doon.

Damës en hie(ë)re, iech hoe(ë)p det iech eedërein in dit dankwoeërd bëtrokkën höb. En det op ’n mëneer di-j – det hoe(ë)p iech toch – eedërein haef laote veule det waat iech gëzag höb, gëmeind waas.

Ouch uch, leef luj in deeze zaal, di-j vandaag hi-j prezént zeet wille zeen, wil iech nog hie(ë)l väöl dank zëgke vuu(ë)r eur simpëti-j en intrësse vuu(ë)r oos book en vuu(ë)r ’t Mëzeikërs.

1.7 DOELGROEPEN DGMD

- Voor Maaseikenaren die Maaseikerstalg zijn, kan het boek een opfrissing en eventueel een aanvulling zijn van de eigen kennis van het Maaseikers.
- Voor inwoners, meestal inwijkelingen, die Maaseikersonkundig zijn, kan DGMD een aansporing en een hulp zijn om alsnog enig Maaseikers onder de knie te krijgen. Elders organiseert men m.b.t. het dialect zelfs leer- en bijscholingssessies.
- Voor niet-Maaseikenaren kan het boek een gelegenheid zijn met het Maaseikers nader kennis te maken.
- Voor toekomstige generaties biedt het boek de zekerheid – mocht het Maaseikers ooit evolueren naar een dode taal – dat ze ook over eeuwen nog kunnen weten hoe onze taal klonk, een reden overigens om het boek te digitaliseren.
- Voor de lokale dialectschrijvers – velen mailen bv. met mekaar in het dialect – kan DGMD een ankerpunt zijn.
- In deel 1 komen in culturele en sociale context honderden overleden Maaseikenaren met naam (en soms toenaam) naar voren. De in het boek aangegeven verdiensten van ouders en voorouders zouden de huidige generatie kunnen boeien, wat de belangstelling voor het boek zou kunnen bevorderen.
- Honderden Maaseikenaren van nu zien hun club of vereniging – vaak met naamvermelding van de leden – in het eerste deel geportretteerd, wat interesse voor het boek kan opwekken.
- De talloze uitgewerkte lemma's rond het Maaseiker verhaal van de laatste anderhalve eeuw zou mensen die enige affectie hebben met Maaseik, kunnen bewegen belangstelling voor het boek op te brengen, wat trouwens ook geldt voor de enkele duizenden die hier beroepsmatig aan de slag zijn of waren in vooral onderwijs en administratie.
- Nu overheden en zelfs de UNESCO de waarde van de dialecten beseffen en de streektalen zelfs beschermen, kan een boek als DGMD mensen die niet hoog opliepen met dialect, voldoende prikkelen om zich het boek aan te schaffen.
- Voor scholen waarin dialect jaarlijks in enkele lessen aan bod komt, kan een dialectwoordenboek een hulpmiddel zijn, zeker ook waar het gaat over liedjes en versjes in de streektaal.
- Aan de provinciale dialectologie kan het boek een bijdrage leveren.
- Voor bibliotheken, geschied- en heemkringen, toeristische diensten, carnavalsverenigingen en zo meer kunnen dialectwoordenboeken nuttig zijn.

1.8 QUOTES

1. Maaseik mag zich erop beroemen om naast de twee belangrijkste Vlaamse Primitieven en het oudste boek van België ook het **dikste en één van de meest veelzijdige en allerbeste van de tot hiertoe in de Lage Landen gepubliceerde dialectwoordenboeken** te hebben. Alleen van het woordenboek kan de authentieke herkomst niet betwist worden, waarmee de Eyckerstede een mijlpaal rijker is. Een beetje collectieve ‘hoe(ë)vaard’ is dus in dezen wel op zijn plaats.

Dit standaardwerk heeft eeuwigheidswaarde en zal ook de Limburger van het jaar 2500 en 3000 een perfect beeld geven over de Maaseiker, Maaslandse en Limburgse taal en over het Maaseiker leven bij het begin van de 21ste eeuw.

Wie iets wil begrijpen van de 15de-eeuwse schilderkunst, moet het oeuvre van de **gebroeders Van Eyck** bestudeerd hebben. Wie iets wil weten over de Maaslandse taal, het Maaseikers of de dialectlexicografie in het algemeen, kan niet meer om **DGMD** heen.

dr. Rob BELEMANS
dr. in de Germaanse Taal- en Letterkunde
directeur Dienst Kunst en Erfgoed KU Leuven
voorzitter HISTORIES vzw en dialectoloog

2. Culturele verscheidenheid is een zegen voor de mensheid. Talen maar ook dialecten in alle kleuren en tongvallen horen daarbij en kruiden het gemeenschaps- en culturele leven. **Boeken als dit indrukwekkend naslagwerk stimuleren het bewaren en verspreiden van het Maaseiker dialect.** Ik weet zeker dat dit tweede deel van ‘De Groeëte Mēzeikēr Diksjeäner’ op veel belangstelling zal kunnen rekenen.

Sven GATZ
minister van Cultuur

3. **Theo en Mady verdienen het de erflaters van onze Eycker gemeenschapscultuur te worden genoemd.** Zij geven ons het handvest waarmee we op onze eigen gemeenschap fier mogen zijn.

Wat de Van Eycks zijn voor de schilderkunst, is De Groeëte Mēzeikēr Diksjeäner voor de dialectwoordenboeken van de Lage Landen. De delicate opbouw met technisch raffinement en rijke betekenislagen maken elke impressie tot een ontdekking!

Jos HENCKENS
lic. geschiedenis
historicus en voorzitter Pater Sangerskring Maaseik

4. **Deel 2 van De Groeëte Mëzeikër Diksjeënaer, opnieuw zo'n 1.500 pagina's, vormt samen met deel 1 het meest complete dialectwoordenboek van ons taalgebied** (Vlaanderen en Nederland).

Beide delen samen (3.000 pagina's) zijn goed voor meer dan 50.000 trefwoorden en garanderen een quasi compleet overzicht van ons taalgoed van 1900 tot nu.

Arnaud LATOUR
lic. Germaanse filologie
eredirecteur Atheneum Campus van Eyck Maaseik

5. **Het levenswerk van Theo Kees en Mady Colson is van onschatbare waarde**, niet alleen voor het Maaseiker dialect maar voor heel Limburg.

dr. mr. Yuri MICHELSEN-TALLMAN, MA, LL.M (Harvard)
voorzitter Stichting Limburgse Academie (Nederl.-Limburg)
projectleider Limburgse Corpus Dictionaire

1.9 LIJST VAN AFKORTINGEN

A.E.	American English (Amerikaans Engels)
aanw. vnw.	aanwijzend voornaamwoord
abs.	absoluut
abstr.	abstract
adj.	adjectief
adm.	administratie
afgel. v.	afgeleid van
afk.	afkorting
afl.	afleiding
ald.	aldaar
alg.	algemeen
Amer.	Amerika, Amerikaans
ambt. t.	ambtelijke taal
AN	Algemeen Nederlands
Ar.	Arabisch
arch.	archaïsme, archaïsch
art.	artikel
attr.	attributief
av.	achtervoegsel
B.E.	Belgisch Engels
Barg.	Bargoens
bast.vl.	bastaardvloek
bel.	beledigend
Belg.	België, Belgisch
Belg.Fr.	Belgisch Frans
ben.	benaming
bep.	bepaald
beperk.	in beperkende betekenis
bet.	betekenis(sen)
betr. vnw.	betrekkelijk voornaamwoord
betr.	betreffende
bez. vnw.	bezittelijk voornaamwoord
bijb.	bijbeltaal
bijv. gebr.	bijvoeglijk gebruikt
bijv. stofn.	bijvoeglijke stofnaam
bijz.	bijzonder
biol.	biologie
blz.	bladzijde
bn.	bijvoeglijk naamwoord
bv.	bijvoorbeeld
bw. bep.	bijwoordelijke bepaling

bw.	bijwoord
cat.	categorie
chr.	christelijk
comp.	computerterm (informatica)
concr.	concreet
conj.	conjunctief
cont.	contaminatie
d.	door
D.	Duits
d.w.z.	dat wil zeggen
dat.	datief
deelw.	deelwoord
derg.	dergelijke
dial.	dialect, dialectisch
dim. suffix	verkleiningsuitgang
dim.	diminutief – suffix (verkleiningsuitgang)
Duitst.	Duitstalig
e.a.	en andere
e.d.	en dergelijke
eig.	eigenlijk
eigenn.	eigennaam
elektr.	elektriciteit
Eng.	Engels
enk.	enkelvoud
enz.	enzovoort
equiv.	equivalent
etym.	etymologie, etymologisch
euf.	eufemisme, eufemistisch
evt.	eventueel
fig.	figuurlijk
form.	formeel
Fr. uitspr.	Franse uitspraak
Fr.	Frans
Frank.	Frankisch
freq.	frequentatief
g. mv.	geen meervoud
gall.	gallicisme
geb. w. enk.	gebiedende wijs enkelvoud
geb. w. mv.	gebiedende wijs meervoud
gebr.	gebruik, gebruikt

gemeenz.	gemeenzaam
gen.	genitief
geol.	geologie
geringsch.	geringschattend
germ.	germanisme
gesch.	geschiedenis
gesubst.	gesubstantiveerd
gew.	gewestelijk
gez.	gezegde
got.	gotisch
Gr.	Grieks
Hd.	Hoogduits
hist.	historisch
homot.	homotaal
Hong.	Hongaars
hoofdtelw.	hoofdtelwoord
hulpww.	hulpwerkwoord
hum.	humor, humoristisch
hyperb.	hyperbool
i.a.b.	in alle betekenissen
i.p.v.	in plaats van
i.t.t.	in tegenstelling tot
i.v.m.	in verband met
id.	idem
Idg.	Indo-Germaans (Indo-Europees)
iem.	iemand
imper.	imperatief
in 't alg.	in het algemeen
in 't bijz.	in het bijzonder
inf.	infinitief
inform.	informeel
inz.	inzonderheid
iron.	ironisch
It.	Italiaans
jaarg.	jaargang
jeugd.	jeugdtaal
Jidd.	Jiddisch
jongerent.	jongerentaal
jur.	juridisch
Kil.	Kiliaen/Kiliaan
kindert.	kindertaal

klanknab. gev.	klanknabootsend gevormd
kleerm.	kleermakerstaal
klemt.	klemtoon
klink.	klinker
koppelww.	koppelwerkwoord
krachtt.	krachtterm
l. vw.	lijdend voorwerp
laat-Lat.	Laatlatijn
Lat.	Latijn
lett.	letterlijk
lettergr.	lettergreep
letterk.	letterkunde, letterkundig
lidw.	lidwoord
lit. t.	literaire taal
lit.	literatuur
lj.	leerjaar
Luikerw.	Luikerwaals
m.	mannelijk
m.betr.t.	met betrekking tot
M.E.	middeleeuwen
m.n.	met name
Maastr.	Maastricht
me. Lat.	middeleeuws Latijn
me.	middeleeuws
medekl.	medeklinker
meew. vw.	meewerkend voorwerp
meton.	metonymisch
Mhd.	Middelhoogduits
middelb.	middelbaar
Middel-Eng.	Middelengels
mijnt.	mijnterm
mil.	militair
min.	minachtend
Mnd.	Middelnederduits
Mnl.	Middelnederlands
MSK	Maaseik, Maaseikers
muz.	muziek
mv.	meervoud
myth.	mythologie
N.B.	notabene
Nd.	Nederduits (uit Noord-Duitsland)
Ned.	Nederland

Neder-R.	Nederrijns: de taal ↔ Neder-Rijns: wat betrekking heeft op het stroomgebied van de Rijn beneden Kreuznach bv. Neder-Rijnse gotiek
neg.	negatief
neol.	neologisme
Nieuw-Gr.	Nieuwgrieks
Nieuw-Maas.	Nieuwmaaseikers
nl.	namelijk
Nl.	Nederlands
nv.	naamval
nw.	naamwoord
o. t. t.	onvoltooid tegenwoordige tijd
o. toek. t.	onvoltooid toekomstige tijd
o. v. t.	onvoltooid verleden tijd
o.	onzijdig
o.a.	onder andere
obj.	object
onbekl.	onbeklemtoond
onbep. hoofdtelw.	onbepaald hoofdtelwoord
onbep. telw.	onbepaald telwoord
onbep. vnw.	onbepaald voornaamwoord
onbep. wijs	onbepaalde wijs
ondersch. voegw.	onderschikkend voegwoord
oneig.	oneigenlijk
onom.	onomatopee
onoverg.	onovergankelijk
onpers. ww.	onpersoonlijk werkwoord
onreg. ww.	onregelmatig werkwoord
onv. deelw.	onvoltooid deelwoord
onv. mv.	onveranderd meervoud
onz.	onzijdig
oorspr.	oorspronkelijk
Oostr.	Oostenrijk
opget.	opgetekend
Oud-Eng.	Oudengels
Oud-Fr.	Oudfrans
Oud-Frank.	Oudfrankisch
Oud-Fries	Oudfries
Oud-Germ.	Oudgermaans
Oud-Gr.	Oudgrieks
Oud-Hd.	Oudhoogduits
Oud-Holl.	Oudhollands
Oud-IJsl.	Oudijslands
Oud-Ind.	Oudindisch

Oud-Jav.	Oudjavaans
Oud-Ned.	Oudnederlands
Oud-Nfr.	Oudnederfrankisch
Oud-Noors	Oudnoors
Oud-Rom.	Oudromeins
Oud-Saks.	Oudsaksisch
Oud-Vl.	Oudvlaams
Oud-Zw.	Oudzweeds
overdr.	overdrachtelijk
overg.	overgankelijk
p.	pagina
pej.	pejoratief
pers. vnw.	persoonlijk voornaamwoord
pers.	persoonlijk, persoon
Perz.	Perzisch
pleon.	pleonasme
pln.	plaatsnaam
pol.	politiek
pred.	predicatief
pregn.	pregnant
Prov.	Provençaals
prov.	provincie
r.-k.	rooms-katholiek
rangtelw.	rangtelwoord
reg.	regionaal
rel.	religie
resp.	respectievelijk
Rh. Wtb.	Rheinisches Wörtërbuch
Rijnl.	Rijnlands
samengest.	samengesteld
samenst.	samenstelling
scheldn.	scheldnaam
scheldw.	scheldwoord
scherts.	schertsend
schrift.	schriftelijk
schrijft.	schrijftaal
sl.	slang
sleept.	sleeptoon
soortn.	soortnaam
Sp.	Spaans
spell.	spelling
sportt.	sportterm

spott.	spottend
spr.	spreekwoord
spraak.	spraakunst, spraakkundig
spreekt.	spreektaal
spreekw.	spreekwoord
st. ww.	sterk werkwoord
stofn.	stofnaam
stoott.	stoottoon
studentent.	studententaal
subj.	subject
subst.	substantief
superl.	superlatief
syn.	synoniem
t.w.	te weten
taalk.	taalkunde
tautol.	tautologie
teg.	tegengestelde van
tegenst.	tegenstelling
telw.	telwoord
tgov.	tegenover
timm.	bij timmerlieden
toeg.	toegeving
tr. v. verg.	trappen van vergelijking
trans. ww.	transitief (overgankelijk) werkwoord
tw.	tussenwerpsel
uitdr.	uitdrukking
uitr.	uitroep
uitspr.	uitspraak
uitz.	uitzondering
v.	vrouwelijk
v.d.	voltooid deelwoord
vand.	vandaar
var.	variant(e)
vb.	voorbeeld
verb.	verbinding
verbast.	verbastering
verg.	vergelijking
vergr. tr.	vergroterende trap
verk.	verkorting
verkleinv.	verkleinvorm
verl.	verleden
veroud.	verouderd

versch.	verschillend(e)
vert.	vertaling
verw.	verwensing
verzameln.	verzamelnaam
vgl.	vergelijk
vkt.	vaktaal
vnl.	voornamelijk
Vnnl.	Vroegnieuwnederlands
vnw.	voornaamwoord
voegw. bijw.	voegwoordelijk bijwoord
voegw.	voegwoord
volksn.	volksnaam
volkst.	volkstaal
voornaamw. bijw.	voornaamwoordelijk bijwoord
voorz.	voorzetsel
vr. vnw.	vragend voornaamwoord
vulg.	vulgair
vw.	voorwerp
w.g.	weinig gebruikt
Wa.	Waals
wb.	woordenboek
wederk.	wederkerend
wet.	wetenschappelijk
woordverb.	woordverbinding
wsch.	waarschijnlijk
W-Vl.	West-Vlaams
ww.	werkwoord
wnw.	werkwoorden
zaakn.	zaaknaam
Zdl.	Zuid-Duitsland
zegsw.	zegswijze
zelfst.	zelfstandig
zn. nwn.	zelfstandige naamwoorden
zn.	zelfstandig naamwoord
zw. ww.	zwak werkwoord
Zwi.	Zwitserland

1.10 FONETISCHE SPELLING EN UITSPRAAK VAN DE MAASEIKER KLANKEN EN TWEESPELLEN

FONETISCHE SPELLING (spellingregels: zie het Maaseikers, een studie (2.2.4, 2.2.26 en 2.2.27

basj <i>dekzeil</i>	väöl <i>veel</i>	bēke <i>boek</i>	bēin <i>been</i>	frin <small>Fr. frein</small> <i>rem</i>	zump <i>klager</i>	brojsj <i>stierspeld</i>	sloe(ē)t <i>sloot</i>
kāl <i>praat</i>	aenj <i>eend</i>	ferm <i>flink</i>	tej <i>taai</i>	rēzjem <i>regime</i>	dūl <i>duizelig</i>	brök <i>klokken</i>	sloeēt <i>slot</i>
gaam <i>toonbank</i>	vraej <i>vrede</i>	mejēng <i>middel</i>	sjeur <i>schuur</i>	kie(ē)re <i>uithouden</i>	buun <i>podium</i>	ków <i>koe</i>	broeēje <i>braden</i>
paāt <i>doopmoeder</i>	kannaj <i>loeder</i>	geitēvél <i>geitenvel</i>	meūrke <i>muurtje</i>	kieēre <i>borstelen</i>	luu(ē)ēr <i>zeepsop</i>	nów <i>nu</i>	érmooj <i>armoede</i>
vlaaj <i>taart</i>	ammaj <i>amai</i>	zjēmē <small>Fr. géométre</small> <i>mijnmeter</i>	bleuj <i>bloei</i>	sēsi- <i>js</i> <i>braadworst</i>	gēluuētēr <i>klots</i>	mök <i>mug</i>	roum <i>room</i>
kawf <i>kalf</i>	Let op!	bērg <i>berg</i>	Let op! <i>(uitz.)</i>	kni- <i>jn</i> <i>konijn</i>	wuilēs <i>lobbes</i>	loore <i>loeren</i>	douf <i>doof</i>
zaoch <i>zacht</i>	pla(h) <i>gerecht</i>	mēteerie <i>etter</i>	ēwég <i>zoek</i>	sni- <i>jje</i> <i>sneeuwen</i>	buj <i>bui</i>	mōōr <i>muur</i>	trouw <i>hurwelijk</i>
braoj <i>speklap</i>	ba(h) <i>bah</i>	bleik <i>bleek</i>	kēmik <i>komisch</i>	sni- <i>jje</i> <i>snijden</i>	ujjēr <i>uier</i>	stoet <i>optocht</i>	kojboj <i>vrijbuit</i>

UITSpraak van de Maa-seiker Klanken en Tweeklanken

basj AN <i>jas</i>	väöl Fr. <i>peur</i> (<i>schrik</i>)	bëke (boeket) AN <i>je</i>	bëin Mëz. <i>stein</i> (<i>steen</i>)	friin (rem) Fr. <i>train</i> (<i>trein</i>)	zump (klager) AN <i>put</i>	brojsj AN <i>bos</i>	sloe(ë)t (sboot) Mëz. <i>poe(ë)t</i> (<i>poot</i>)
käl Mëz. <i>gàng</i> (<i>gang</i>)	aenj Mëz. <i>waelj</i> (<i>weelde</i>)	ferm AN <i>merk</i>	tej (taai) Mëz. (<i>Barg. Jfej</i>) (<i>honger</i>)	rëzjiem AN <i>riem</i>	dül (duizelig) Mëz. <i>prul</i> (<i>prul</i>)	brók (klokken) Mëz. <i>móp</i> (<i>grap</i>)	sloeët (slot) Mëz. <i>apënoeët</i> (<i>pinda</i>)
gaam (toonbank) AN <i>baan</i>	vraej Mëz. <i>raej</i> (<i>reden</i>)	mëjéng (middel) AN <i>streng</i>	sjeur Mëz. <i>deur</i> (<i>duur</i>)	kie(ë)re Mëz. <i>brie(ë)m</i> (<i>braam</i>)	buun (podium) AN <i>accu</i>	ków Mëz. <i>tów</i> (<i>dicht</i>)	broeëje (braden) Mëz. <i>doeëjër</i> (<i>dooter</i>)
paat (doopmoeder) Mëz. <i>daág</i> (<i>dag</i>)	kannaj Fr. <i>canaille</i> (<i>loeder</i>)	geitëvél AN <i>veld</i>	mëurke (muurje) Mëz. <i>veúrke</i> (<i>vuurje</i>)	kieëre (borstelen) Mëz. <i>kieëpër</i> (<i>dakrib</i>)	luu(ë)tër (sop) Mëz. <i>knuu(ë)r</i> (<i>brompot</i>)	nów (nu) Mëz. <i>sjów</i> (<i>bang</i>)	érmooj AN <i>fooi</i>
vlaaj (taart) AN <i>fraai</i>	ammaj Ned. (BE) <i>amai</i>	zjëmè (mijnmeter) Eng. <i>bed</i> (<i>bed</i>)	bleuj Mëz. <i>greuj</i> (<i>groei</i>)	sësi-js Mëz. <i>mësj-i-jn</i> (<i>machine</i>)	gëluuëtër (klets) Mëz. <i>muuële</i> (<i>molen</i>)	mök Fr. <i>œuf</i> (<i>ei</i>)	roum AN <i>stout</i>
kawf Mëz. <i>blaw</i> (<i>blauw</i>)	Let op!	bërg Mëz. <i>hël</i> (<i>hard</i>)	Let op! (<i>uitz.</i>)	kni-jn Mëz. <i>wi-jn</i>	wuilës (lobbes) AN <i>duif</i>	loore Mëz. <i>moodër</i> (<i>moeder</i>)	doûf Mëz. <i>wouf</i> (<i>wolf</i>)
zaoch Eng. <i>saw</i> (<i>zaag</i>)	pla(h) Fr. <i>plat</i> (<i>gerecht</i>)	mëteerie (etter) AN <i>beek</i>	ëwég AN <i>de</i>	sni-ije (sneeuwen) Mëz. <i>vri-ije</i> (<i>vrijen</i>)	buj Mëz. <i>luj</i> (<i>mensen</i>)	moór (muur) Mëz. <i>zoór</i> (<i>zuur</i>)	trouw AN <i>vrouw</i>
braoj (speklap) Mëz. <i>zaoj</i> (<i>pyrosis</i>)	ba(h) AN <i>bah</i>	bleik (bleek) Mëz. <i>zweit</i> (<i>zweet</i>)	këmik AN <i>ik</i>	sni-ije (snijden) Mëz. <i>wi-ije</i> (<i>wijden</i>)	ujjër Mëz. <i>wujjër</i> (<i>verder</i>)	stoet AN <i>hoek</i>	kojboj AN <i>koi</i> (<i>koikarper</i>)

1.11 BIBLIOGRAFIE

Achten, Emiel & Achten, Lutgarde. *’t zoo.ëneves woo(ë)rdebòk ‘Het Zonhovens Woordenboek’, Zonhoven: het Gemeentebestuur van Zonhoven, 1996*

Aerts, Theo. *De mijntaal: een verdwenen deel van ons leven*, 2001

Billiet, Stijn. *Over sjónk, vaam, kits, wiks en andere sappige woorden. Een onderzoek naar lexicaal verlies in het Maaseiker dialect*, Licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, 1999

Boonen, Martin & Werkgroep Documentatie Maaseik. *‘Een bezette stad’. Maaseik tijdens de Eerste Wereldoorlog 1914-1918*, Stad Maaseik, 1992

Boonen, Martin & Werkgroep Documentatie Maaseik. *Het Maaseiker verenigingsleven tussen 1830 en 1940*, Stad Maaseik, 1994

Boonen, Martin. *1940-1945. Maaseik tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vier jaar ‘Feldgrauen’*, Stad Maaseik, 2012

Boonen, Martin. *Land en Water; toponomie van Maaseiker veld- en waternamen*, Stad Maaseik, 2013

Boonen, Martin. *Straten en Wegen, een toponymisch-historische studie*, Stad Maaseik, 2007

Boonen, Martin. *Ziekten en genezers in het vroegere Maaseik*, Stad Maaseik, 2014

Boonen, Martin & Van Wijck, Tony. *De kleine Mezeiker Grammaer*, C.V. Het Heilig Wammes, 1992

Brounts, Pol; Chambille, Gaston; Kurris, Joop; Minis, Twajn; Paulissen, Harry; Simais, Miek. *De Nuie Mestreechsen Dictionair*, Maastricht: Veldeke-Krink Mestreech, 2004

Claessens, Jean Christiaan. *Syntaxis van het dialect van Maaseik*, Licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent, 1950

De Maaseikenaar, Driemaandelijks Contactblad, *jaargang I t/m XLVI*, Maaseik: Tony Van Wijck (verantw. uitgever)

Debrabandere, Frans. *Limburgs Etymologisch Woordenboek. De herkomst van de woorden uit beide Limburgen*, Leuven: Davidsfonds, Uitgeverij N.V., 2011

Endepols, H.J.E.. *Woordenboek of Diksjenaer van ’t Mestreechs*, Maastricht: Boosten en Stols, 1955

Geerts, G. & Heestermans, H.. *van Dale: Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, 3 dn*, Utrecht-Antwerpen: van Dale Lexicografie, 1995 (12de druk)

Kiliaen (van Kiel), Cornelis. *Etymologycum Teutonicae linguae sive dictionarium Teutonico-Latinum*

Staelens, Xavier. *Dieksjenèèr van 't (H)essels (Nederlands-Hasselts Woordenboek)*, Hasselt: Heideland, 1982

Stevens, André. *Túngërsë Diksjenêêr. Woordenboek van het Tongers*, Tongeren: Loonzetterij Vanormelingen, 1986

van Veen, P.A.F. i.s.m. van der Sijs, Nicoline. *van Dale: Etymologisch Woordenboek*, Utrecht-Antwerpen: van Dale Lexicografie, 1990

Van Wijck, Tony. *Mezeiker sprieëkwoeërdebook*, C.V. Het Heilig Wammes, 2014

Van Wijk, N.. *Franck's Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche Taal*, 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1912 (herdruk 1929)

Verdam, J. (*A-Sterne*) & Ebbinge Wubbe, C.H. (*Sterne-Z*). *Middelnederlandsch Handwoordenboek*, 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1932

Westhovens, Harrie. *Klankleer van het dialect van Maaseik en een geografisch onderzoek van de omgeving*, Licentiaatsverhandeling Katholieke Universiteit Leuven, 1950

